ÜREYHUKUK

TELİF HAKKININ DEVRİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

06.01.2023

Yazar: Görkem Çetin

Mutlak hak olarak nitelendirilen telif hakkı, fikri bir çaba sonucunda bir fikir veya sanat eserini yaratan kişinin yarattığı eser üzerindeki hak ve yetkilerinin tümü olarak tanımlanabilir. Bu hak ve yetkiler, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (aşağıda kısaca "**FSEK**" olarak adlandırılacaktır.) ile korunmaktadır. Bu çalışma kapsamında telif hakkının devrinde dikkat edilmesi gereken hususlar incelenmektedir.

Kural olarak, bir esere ilişkin her türlü mali ve manevi hak o eseri meydana getiren kişiye aittir. İşlenme veya derleme eserlerde ise, asıl eser sahibinin hakları saklı kalmak kaydıyla işlemeyi veya derlemeyi yapan kişi eser sahibidir. Sinema eserleri bakımından birlikte eser sahipliğini öngören kanun koyucu, yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarını eser sahibi olarak nitelendirmiş ve canlandırma tekniği ile yapılmış sinema eserlerinde animatörü de birlikte eser sahibi olarak belirtmiştir.

Telif hakkı kapsamında eserin türüne ve niteliğine göre değişen mali haklar işleme, çoğaltma, yayma, temsil, umuma iletim ile pay ve takip hakkı olarak sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Bu hakların koruma süresi, eser sahibi yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam etmektedir. Manevi haklar ise, eseri kamuya sunma hakkı, adın belirtilmesi hakkı, eserde değişiklik yapılmasını yasaklama hakkı ile eser sahibinin malik ve zilyede karşı haklarıdır. Bu haklar da mali haklar gibi sınırlı sayıda düzenlenmiş olmasına rağmen süresiz olarak korunmaktadır.

Telif hakkının devri, yaratılan esere ilişkin hak ve yetkilerin devredilmesini ifade etmektedir. Zira, bir bütün olarak eser sahipliğinin devrine ilişkin yapılan irade açıklamaları geçerli değildir.

Eser sahibi, telif hakkını sağlararası bir hukuki işlem ile veya ölüme bağlı bir tasarruf ile devredebileceği gibi, bu hakkın miras yoluyla intikali de mümkündür. Miras hukuku hükümlerine göre bu hak, vasiyetname veya miras sözleşmesine konu olabilir. Ancak, parayla

ölçülmesinin mümkün olmaması sebebiyle manevi haklar, terekede yer almaz ve mirasçılara intikal etmez iken, eser sahibinin hayatta iken bu hakların kullanımını başkasına bırakabilmesi veya bu hakların kullanımını ölüme bağlı tasarrufa konu edebilmesi mümkündür. Böyle bir durumun söz konusu olmaması halinde ise, FSEK m. 19'da belirtilen haller ile sınırlı olmak kaydıyla bu hakları kanunda sayılan kişiler (vasiyeti tenfiz memuru, bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eş ile çocuklar ve atanmış mirasçılar, anne - baba, kardeşler) kullanabilir. Hakların bu kişilerce kullanılmaması halinde, meşru bir menfaati bulunduğunu ispat etmek şartıyla eser sahibi veya halefinden mali bir hak edinen kimsenin bu hakları kullanabilmesi mümkündür.

Manevi haklar, eser sahibinin kişiliğine bağlı olmalarından ötürü üçüncü kişilere devredilemezler. Ancak, bu hakların kullanımın devri mümkündür. Kanun koyucu tarafından, manevi hakların kullanımının devrine ilişkin özel bir şekil koşulu öngörülmemek ile birlikte ispat edilebilirlik açısından bu devrin de yazılı şekilde yapılmasını tavsiye etmekteyiz.

FSEK m. 48'e göre eser sahibi veya mirasçıları kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve içerik itibariyle sınırlı veya sınırsız biçimde karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilirler. Yine, mali hakların sadece kullanma yetkisinin devri de mümkündür. Bu devir, mali hak sahibinin başkalarına da aynı ruhsatı (lisansı) vermesine mani değilse basit ruhsat, yalnız bir kişiye mahsus ise tam ruhsattır. Kanun veya sözleşmeden aksi anlaşılmadığı sürece, her ruhsatın basit ruhsat sayılacağını belirtmek gerekir.

Henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanmamış eserlere ilişkin borçlandırıcı işlemin (taahhütlerin) yapılabilmesi mümkün iken mali hakların devrine yönelik tasarrufun gerçekleştirilebilmesi tasarrufa konu eserin meydana getirilmiş ve tamamlanmış olmasına bağlıdır. Ancak belirtmek gerekir ki, genellikle telif hakkının devrine ilişkin işlemlerde, borçlandırıcı işlem ve tasarruf işlemi aşamaları aynı sözleşmede birleşmektedir.

Mali hakların veya kullanma yetkisinin devri, yazılı şekle tabi olup bu şekil geçerlilik koşuludur. Ayrıca, telif hakkının devri için devredilecek mali hakların sözleşmede ayrı ayrı gösterilmesi gerekmektedir.

FSEK m. 55 düzenlemesinde açıkça belirtildiği üzere, aksi kararlaştırılmış olmadıkça mali bir hakkın devri veya bir ruhsatın verilmesi eserin tercüme ve sair işlenmelerini kapsamamaktadır. İlaveten, FSEK m. 57/1 hükmü asıl veya çoğaltılmış nüshalar üzerindeki mülkiyet hakkının devrinin aksi kararlaştırılmış olmadıkça, fikri hakların devrini ihtiva etmeyeceği düzenlemesini haizdir. Bu istisnai düzenlemeden anlaşılacağı üzere, mülkiyet hakkının veya zilyetliğin devri hallerinde bile bu kapsamda telif hakkının devredilmiş sayılacağından bahsedilemeyecektir. Bununla birlikte FSEK m. 57/2 düzenlemesi ile bu kurala istisna getirilerek bir güzel sanat eseri üzerinde çoğaltma hakkını haiz olan bir kimseden kalıp ve sair çoğaltma aletlerinin zilyetliğini iktisap eden kimsenin aksi kararlaştırılmamışsa, çoğaltma hakkını da iktisap etmiş sayılacağından bahsedilmiştir.

Telif hakkının devrinin ölüme bağlı tasarruf yoluyla yapılması halinde ise, hem FSEK'de öngörülen yazılı şeklin hem de Medeni Kanun'da öngörülen vasiyetname veya miras sözleşmesi şeklinin gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Telif hakkının devrine ilişkin sözleşmenin objektif ve sübjektif tüm esaslı noktaları içermesi gerekmektedir. Bu kapsamda, sözleşmenin tarafları, konusu, hangi hakların devredileceği, tarafların hak ve yükümlülükleri, devir ivazlı ise bedel ve ödemenin ne şekilde yapılacağı, sözleşmenin süresi ve sınırları (örneğin; Sözleşme baskı sayısı ve adedi üzerinden yapılacak ise bu hususlar), sözleşmenin türü ve feshine ilişkin hususlar, üzerinde anlaşılması halinde cezai şart, tarafların kanuni ikamet adresleri ve yaşanacak herhangi bir uyuşmazlıkta hangi mahkemelerin yetkili olacağı hususları telif hakkına ilişkin bir sözleşmede yer alabilecek esaslı

noktalardandır. Ayrıca, sözleşmenin nüsha sayısı ve tarihi içermesi ve tüm taraflarca imzalanması diğer önemli hususlardır.

Mali hakları telif sözleşmesi kapsamında devralan kişinin eser sahibinden veya mirasçılarından yazılı onay almak koşuluyla bu hakları üçüncü kişilere devredebilmesi mümkündür. Yine işleme hakkının devri bakımından da yazılı onay koşulunun arandığını belirtmek gerekir.

Bununla birlikte, telif hakkının devri kapsamında mali hakları devralan kişinin kararlaştırılan süre içerisinde veya süre kararlaştırılmamış ise uygun bir zaman dilimi içerisinde söz konusu hak ve yetkilerden gereği gibi yararlanmaması ve bu yüzden eser sahibinin menfaatlerinin esaslı şekilde ihlal edilmesi durumunda eser sahibinin sözleşmeden cayabileceğini belirtmek gerekir.

Ancak, devir amacı ortadan kalkmadığı veya devir süresi dolmadığı takdirde, işin niteliği gereği hakkın kullanılmasının devralanın şahsına bağlı olmadığı hallerde, hakkı devralan kişinin ölümü veya iflası hakkın eser sahibine dönmesine yol açmayacaktır. Devralanın ölümü halinde hak devralanın mirasçılarına, iflası halinde ise iflas masasına intikal edecektir.

Sonuç olarak;

- Telif hakkının sağlararası bir hukuki işlem ile devri veya miras yoluyla intikali mümkündür.
- Manevi haklar nitelikleri gereği üçüncü kişilere devredilemezler. Ancak, bu hakların kullanımının devri mümkün olup ispat edilebilirlik açısından bu devrin yazılı şekilde yapılmasını tavsiye etmekteyiz.
- Kural olarak telif hakkının devri, yalnız mali haklar bakımından gündeme gelebilecektir.
- Bu devrin süre, yer ve içerik itibariyle sınırlı veya sınırsız biçimde karşılıklı veya karşılıksız olarak yapılabilmesi mümkündür.
- Devir için kanunda yazılı şekil koşulu öngörülmüş ve devredilen hakların sözleşmede ayrı ayrı gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir.
- Son olarak belirtmek gerekir ki; telif hakkının devrinde eser sahibinin mali haklar üzerindeki hak ve yetkileri tamamen sona ermeyeceğinden devralan kişinin bu hakları üçüncü kişilere devredebilmesi için eser sahibi veya mirasçılarından yazılı onay alması gerekecektir.

ÜREYHUKUK

İsmail Paşa Sok. No: 77
34718 Koşuyolu, Kadıköy/İstanbul
Tel : +90 0216 327 27 00 pbx
Faks : +90 0216 327 27 44
https://www.urey.av.tr

Bu bilgi notu ve varsa ekleri, sadece bilgilendirme amacıyla tarafınızla paylaşılmıştır. Bu bilgi notu, uygun yasal tavsiye olmaksızın herhangi bir özel durumda veya somut olayda uygulanmamalıdır. Bu bilgi notu, diğer internet adreslerinin linklerini içerebilir, ÜreyhukuK kendisine ait olmayan web sitelerinden hiçbir şekilde sorumlu değildir ve herhangi bir web sitesi ile ilgili bilgileri, içeriği, sunumu veya doğruluğu onaylamaz, açık veya zımni herhangi bir garanti vermez. Bu bilgi notunun telif hakları ÜreyhukuK'a ait olup işbu bilgi notu ÜreyhukuK'un önceden yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, çevrilemez ve değiştirilemez.